

zeológie dialektického materializmu. Jedine tak bude sa aj u nás podobne ako v SSSR veda pestovať skutočne a nielen formálne svetonázorom a metódou marxizmu-leninizmu, a preto bude aj prax rešpektovať teóriu a prijme ju za svoju vodkyňu.

JÁN PAŠIAK

FORMOVANIE SOCIALISTICKÝCH NÁRODOV

Na hlbokom prerode našej spoločnosti podiela sa nemalou mierou leninskostalinské riešenie národnostnej otázky. V tomto revolučnom procese pretvára si spoločnosť podmienky svojho života a tým sa mení v samej podstate i sama. V období diktatúry proletariátu a socialistickej revolúcie je táto premena objektívnou zákonitosťou. Leninizmus nás učí, že v tejto etape podliehajú zmene všetky historické kategórie späté s kapitalistickým spôsobom výroby, teda aj buržoázne národy a na ich troskách rodia sa nové národy, ktoré sú späté so socialistickým spôsobom výroby — národy socialistické. Takéto národy vznikli a vyvinuli sa pod vedením komunistickej strany prvý raz v dejinách spoločnosti v Sovietskom sväze v priebehu socialistickej revolúcie. Socialistické národy formujú sa dnes v priebehu socialistickej revolúcie v ľudovodemokratických krajinách pod vedením komunistických a robotníckych strán.

Politickým základom a najdôležitejšou zbraňou robotníckej triedy pri formovaní socialistických národov je diktatúra proletariátu. Odvtedy, ako robotnícka trieda prevzala plne moc do svojich rúk, odvtedy, ako národnodemokratická revolúcia prerástla v socialistickú revolúciu, sa formovanie socialistických národov v ČSR plnšie rozvinulo. Socialistická revolúcia je podmienkou pre formovanie socialistických národov.

Hospodárskou základňou je socialistický sektor s výrobnými vzťahmi vzájomnej spolupráce a súdružskej pomoci ľudí oslobodených od vykorisťovania. Prestavba hospodárskej štruktúry Slovenska, riešenie agrárnej otázky v duchu socializmu značne vyriešilo roľnícku otázku a s ňou i „slovenskú otázku“. Za prvej ČSR národnostná otázka bola podstatne roľníckou otázkou. Vyriešenie roľníckej otázky znamená v podstatnej miere vyriešenie aj národnostnej otázky. Preto je dôležité i z nacionálneho hľadiska, aby sa socialistický sektor v poľnohospodárstve neustále upevňoval a rozširoval a tak sa rozširoval základ pre formovanie socialistických národov.

Triednym základom vznikajúcich socialistických národov je zväzok robotníckej triedy s pracujúcim roľníctvom pod vedením robotníckej triedy. Tento zväzok sa často vykladá ako zväzok robotníckej triedy slovenskej so slovenským pracujúcim roľníctvom. V národnostnej oblasti je táto otázka komplikovanejšia. V tomto zväzku nejde len o pomer slovenského proletariátu k slovenskému roľníctvu. Tu ide ďalej o to, vybudovať správne vzťahy medzi robotníckou triedou českého národa a roľníctvom slovenským, ukrajinským, maďarským. V tom je dnes triedna podstata národnostnej otázky.

Vedúcou silou, pod vedením ktorej sa socialistické národy formujú, je jednotná Komunistická strana Československa. Komunistická strana sa stala vedúcou silou preto, že sa v období prvej ČSR postavila na čelo ľudových mas v boji za demo-

kratické riešenie národnostnej otázky, za právo národného sebaurčenia až do odtrhnutia, že národnostnú otázku neodtrhovala od otázky triedneho boja proletariátu a pod vedením Kl. Gottwalda pevne stála na pozíciách, že národnostnú otázku s konečnou platnosťou možno vyriešiť až úplnou porážkou buržoázie, že organizovala a viedla národnooslobodzovací boj v druhej svetovej vojne, že neustále bojovala za hospodársku, právnu i politickú rovnosť národov v ČSR, za leninsko-stalinské riešenie národnostnej otázky.

Ideológiou vznikajúcich socialistických národov je ideológia marxizmu-leninizmu. Osvojovanie si učenia marxizmu-leninizmu a prenikanie jeho učenia do nás prebieha v boji proti buržoáznej ideológii a prežitkom kapitalizmu vo vedomí ľudí.

Také sú hlavné podmienky vzniku socialistických národov v Československu.

Za týchto podmienok na báze starých buržoázných národov formujú sa nové socialistické národy — český a slovenský. Je to proces v hlavných rysoch rovnaký u oboch národov, ktorý vyplýva najmä z ich rovnakej hospodárskej bázy. Kým český národ mal vyspelý priemysel, ktorý sa stal základom nového československého socialistického priemyslu, slovenský národ práve za pomoci tohto priemyslu, českej robotníckej triedy a technickej inteligencie buduje úspešne priemysel na Slovensku. Materiálna základňa nového socialistického národa vytvára sa v socialistickej industrializácii Slovenska a tu vyrástla aj nová robotnícka trieda, ktorá zmohutnela najmä prílivom dedinskej chudoby. Za pomoci českej robotníckej triedy a českej technickej inteligencie osvojuje si robotnícka trieda a nová slovenská technická inteligencia najzložitejšie technologické postupy a učí sa ovládať a stavať najzložitejšie technické zariadenia. Za tejto pomoci zblížovala sa robotnícka trieda česká so slovenskou, rástla a upevňovala sa ich jednota. To je jeden zo špecifických rysov formovania slovenského socialistického národa.

Formovanie socialistických národov je zložitý proces, ktorý zahŕňa všetky oblasti spoločenského života. Tento proces má postupný charakter, a to preto, že sa odohráva za politickej moci robotníckej triedy vedenej komunistickou stranou — z iniciatívy zhora a za podpory pracujúcich nás zdola. Tento proces prebieha v ostrom triednom boji proti pozostatkom buržoázných národov, najmä proti zvyškom buržoázie, ktorá sa snaží hamovať tento proces, spájajúc sa s predstaviteľmi buržoázných národov v zahraničí. Komunistická strana usmerňuje tento proces, to však neznamená, že novovznikajúce socialistické národy sú vytvárané subjektívnou vôľou strany. Tieto národy sú predovšetkým objektívnou nutnosťou, historickou zákonitosťou. Organizačná úloha komunistickej strany v nacionálnej otázke je výrazom poznanej nutnosti, pretože strana vychádza vo svojich činoch z poznania objektívnych zákonov vývoja spoločnosti. Proces formovania socialistických národov v ČSR je charakterizovaný ďalej tým, že prebieha za priamej pomoci socialistických národov SSSR a súčasne s procesom formovania socialistických národov v ostatných ľudovodemokratických krajinách vtedy, keď buržoázne národy musia chrániť svoju národnú a štátnu suverenitu, ktorú ohrozuje americký imperializmus, keď sa vlna národnostných hnutí v koloniálnych a polokoloniálnych krajinách čím ďalej tým viac rozširuje. Tým viac stúpa význam tohto procesu, lebo je ďalším dôkazom toho, že národnostnú otázku úplne možno vyriešiť len víťazstvom nad kapitalizmom.

To sú hlavné rysy tohto procesu.

Za spomínaných podmienok v procese likvidácie buržoázných národov a formovania socialistických národov menili a menia sa aj hlavné znaky českého a sloven-

ského národa. Nie všetky znaky sa menia rovnako. Územie a jazyk sa podstatne nemenia. Úprava územia sa roku 1945 urobila tak, že sa splnila túžba občanov Zakarpatskej Ukrajiny pripojiť sa k ukrajinskému národu a upravili sa hranice v duchu národnostnej politiky.

Nemení sa podstatne ani národný jazyk, ale sa upravuje pre potreby širokých mas, očisťuje sa od cudzích nánosov a má dôležitú úlohu pri rozvoji socialistickej kultúry.

Úplne sa však zmenili a menia ďalšie dva znaky: hospodársky život a „národný charakter“, psychické založenie národa.

Likvidáciou súkromného vlastníctva a vykorisťovania človeka človekom, ich nahradením spoločenským vlastníctvom výrobných prostriedkov a vzťahmi vzájomnej spolupráce vytvoril sa nový hospodársky život ľudí. Vytvorenie tohto nového hospodárskeho života ľudí na základe socialistickej výrobných vzťahov neznamená len vytvorenie novej ekonomickej spätosti ľudí, ale aj jednotu spoločných hospodárskych záujmov — jednotu hospodárskeho cieľa. Hospodárska spätosť medzi ľuďmi je objektívnym zákonom jestvujúcim nezávisle od vôle ľudí, v podmienkach socialistickej revolúcie prestáva však byť živelným procesom. Tento hospodársky život sa zásadne líši od kapitalistického hospodárskeho života.

Na základe úplnej premeny hospodárskeho života mení sa aj psychické založenie, duchovná tvárnosť ľudí, ktorá sa prejavuje v svojráznosti národnej kultúry. Kultúra je spojená s historicky podmieneným spôsobom výroby, mení sa s každou etapou vývoja spoločnosti. Socialistická kultúra tak ako i socialistickej výroby nevzniká v podmienkach kapitalizmu. V podmienkach kapitalizmu vytvárajú sa len prvky tejto kultúry.

Celá premena „národného charakteru“ v duchu socializmu, vytváranie novej socialistickej kultúry neprebíha živelne. Kultúrna revolúcia pod vedením komunistickej strany zasahuje najširšie vrstvy pracujúcich mas, preniká do všetkých i najzapadlejších kútov našej vlasti a od koreňa mení kultúrnu tvárnosť národov. „Národný charakter“ dostáva nový socialistickej obsah: je ním socialistickej pomer k práci, iniciatívnosť širokých mas, zdokonaľovanie výrobného procesu, nacionálna hrdosť, láska k ľudu a československej vlasti, láska k Sovietskemu sväzu, hlboká medzinárodná solidarita, boj za mier. To sú znaky nového „národného charakteru“.

V našej spoločnosti sa kultúra prvý raz stáva majetkom širokých mas pracujúcich, majetkom celého ľudu. To je jedna z najdôležitejších zvláštností a predností našej kultúry. Je to možné preto, že táto kultúra stavia na pokrokových národných tradíciách, je blízka ľudu svojou národnou formou a priťažlivá socialistickej obsahom a aktívne sa zúčastňuje pretvárania duchovného charakteru národa, pomáha prevychovať široké masy v duchu socialistickej vlastenectva a proletárskeho internacionalizmu.

Kultúra našich národov, českého a slovenského, sa neustále obohacuje novými dielami socialistickej kultúry. Jednota obsahu našich národných kultúr vytvára nový typ vzájomných vzťahov medzi národnými kultúrami. Kultúra našich národov musí byť viac preniknutá pokrokovými tradíciami, ktoré zblížovali naše národy v minulosti, preniknutá bojom za víťazstvo socializmu. Tak ako vznikajúce socialistickej národy český a slovenský sú si ešte bližšie ako doteraz, tak blízke sú aj svojimi národnými kultúrami a zblížuje ich ešte viac vzájomné poznávanie a obohacovanie národnej kultúry.

Pri formovaní národného charakteru dôležitú úlohu zohráva ideológia

marxizmu-leninizmu, ktorá čím ďalej tým viac sa stáva ideológiou pracujúceho človeka.

Také sú hlavné znaky nového socialistického národa slovenského.

Súčasne s procesom formovania socialistických národov prebieha proces premeny národných skupín na socialistické národnostné skupiny, ktoré bývajú na území ČSR a vytvárajú viac-menej kompaktné celky. Na Slovesku je to ukrajinská a maďarská národnosť. Tento proces premeny má svoje zvláštnosti v tom, že najmä východnú časť našej republiky industrializácia Slovenska ešte plne nezasiahla, že ukrajinská robotnícka trieda rastie pomalšie a že proces premeny je tým spomaľovaný. Tento proces premeny národnostných skupín prebieha tak isto v ostrom triednom boji s buržoáziou národnostných skupín, ktorá je spätá aj s buržoáziou svojho národa a pod rúskom národnostných záujmov chráni svoje triedne záujmy. Česká a slovenská robotnícka trieda nadovšetko si stavia a cení spojenectvo robotníkov všetkých národov a národností a hodnotí každú nacionálnu požiadavku z hľadiska triedneho boja robotníkov. Úlohou robotníckej triedy je čo najužšie zjednocovať čo najširšie masy robotníkov, malých a stredných roľníkov našich národov a národností v boji čo na najširšej základni — za vybudovanie socializmu v Československej republike.

Dnes, v období, keď národy ľudových demokracií prežívajú proces formovania v socialistické národy, keď si tento proces vzájomne podporujú hospodársky, politicky i kultúrne, nadobudla otázka národnostných skupín úplne nový charakter — stáva sa prostriedkom zblížovania a utužovania priateľstva týchto národov. Ďalším spojivom vznikajúcich socialistických národov je, že sa zoskupujú okolo Sovietskeho sväzu a jeho socialistických národov.

V procese formovania socialistických národov a premeny národnostných skupín sa úplne zmenili aj vzťahy medzi našimi národmi českým a slovenským, ako i medzi národnostnými skupinami, ako i medzi národmi ľudových demokracií navzájom.

Ak buržoázia v ČSR stavala svoj program na zaostalosti Slovenska a jeho vykorisťovaní, snažiac sa izolovať a postaviť proti sebe českú a slovenskú robotnícku triedu, dať podmienky pre separatistickú politiku slovenskej buržoázie a tak postaviť proti sebe český a slovenský národ, tak politika komunistickej strany spočíva v upevňovaní jednoty robotníckej triedy a tak v upevňovaní Československej republiky. Dnes taká jednota českej a slovenskej robotníckej triedy existuje a je zárukou pevnosti ČSR. Upevnenie jednoty českej a slovenskej robotníckej triedy je upevňované jednotou KSČ a masových organizácií. Vyjadrením tejto jednoty je jednota politiky a hospodárstva, uskutočňovaná na celom území štátu.

Ak vzťahy medzi našimi buržoáznyimi národmi boli vzťahmi vzájomnej nedôvery, tak vzťahy nových formujúcich sa socialistických národov sú bratské vzťahy dôvery a úzkej spolupráce. Bratstvo našich národov je novým typom vzájomných vzťahov medzi národmi, vlastných len socialistickým národom.

Toto bratstvo a formovanie socialistických národov neustále narušuje buržoázny nacionalizmus, ideológia, ktorá je veľkou brzdou formovania socialistických národov. Buržoázny nacionalizmus snaží sa naleptávať jednotu našej novej socialistickej československej vlasti, ktorá je skutočnou vlasťou všetkých národov a národností žijúcich na území ČSR.

Proces formovania socialistických národov v ČSR nie je ešte procesom ukončeným. Na to, aby tento proces rýchlejšie postupoval, je potrebné splniť úlohy, ktoré vytýčil X. sjazd KSČ.